

บทที่ 4

การท่องเที่ยวของบ้านผานกกก

4.1 ประวัติความเป็นมาของการท่องเที่ยวของบ้านผานกกก

นายวิโรจน์ กวินศักดิ์สกุล กรรมการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของบ้านผานกกก กล่าวว่า เดิมทีครัวเรือนบ้านผานกกก มีรายได้เสริมจากการทำงานเป็นลูกจ้างรายวันของศูนย์ควบคุมไฟฟ้า ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีรายได้เสริมจากการรับจ้างปลูกป่าและทำแนวกันไฟ เพื่อการอนุรักษ์ในบริเวณเขตอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปุย มีรายได้ประมาณ 100 บาทต่อวัน ในรอบปีหนึ่งๆจะมีการรับจ้างเฉลี่ยแล้ว 60 วันต่อปี จึงทำให้ครัวเรือนผานกกกมีรายได้เสริมเพิ่มมากขึ้น ต่อมาในปี พ.ศ. 2539 ทางกรมป่าไม้ได้เลิกจ้างครัวเรือนผานกกก เนื่องจากโครงการประสบความสำเร็จตามนโยบายที่วางไว้แล้ว ดังนั้นครัวเรือนผานกกกจึงมีแนวคิดจัดตั้งโครงการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมขึ้นในหมู่บ้านผานกกก เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือนทดแทนรายได้จากการรับจ้าง และในขณะนั้นบ้านผานกกกเริ่มมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมบ้างแล้ว

การท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรมของบ้านผานกกกในช่วงเริ่มแรกนั้นยังไม่ได้รับความนิยมเท่าที่ควร เนื่องจากสมาชิกที่เริ่มการก่อตั้งจำนวน 30 คนยังขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการในโครงการ ประกอบกับบ้านผานกกกยังไม่มีสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาในหมู่บ้าน ดังนั้นกลุ่มสมาชิกจึงได้จัดทำแผนโครงการการท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม เสนอต่อกรมประชาสัมพันธ์ เพื่อขอความช่วยเหลือในด้านการวางแผนการท่องเที่ยว และกรมประชาสัมพันธ์ได้เล็งเห็นถึงศักยภาพทางพื้นที่ของบ้านผานกกก มีความเหมาะสมที่อำนวยความสะดวกการท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรมอย่างมาก เนื่องจากหมู่บ้านผานกกกตั้งอยู่ในเส้นทางการท่องเที่ยวหลักของจังหวัดเชียงใหม่ (เส้นทางแม่ริม - สะเมิง) มีสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว เช่น ฟาร์มกล้วยไม้ ฟาร์มผีเสื้อ น้ำตกแม่สา ปางช้างแม่สา สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ เป็นต้น ดังนั้นในปี พ.ศ. 2542 กรมประชาสัมพันธ์ร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและธนาคารเพื่อความร่วมมือแห่งญี่ปุ่น (JBIC) สนับสนุนด้านเงินทุนเพื่อซื้อวัสดุและอุปกรณ์จำนวน 100,000 บาท ในการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมบ้านผานกกก ซึ่งภายในประกอบด้วยพิพิธภัณฑ์ศิลปวัฒนธรรมชาวเขาเผ่าม้งที่จัดแสดงเครื่องมือเครื่องใช้ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เช่น เครื่องแต่งกายประจำเผ่า เครื่องทอผ้า เครื่องมือล่าสัตว์ เครื่องมือทำการเกษตร เป็นต้น นอกจากนี้ภายในศูนย์

วัฒนธรรมยังมี การปลูกพืชสมุนไพรที่ชาวเขาเผ่าม้งใช้ในชีวิตประจำวัน รวมถึงงานกิจกรรมที่จัดไว้ให้ในการแสดง การละเล่น ศิลปวัฒนธรรมต่างๆแก่นักท่องเที่ยวด้วย เช่น รำดาบ รำแคน ยิงหน้าไม้ เป็นต้น และบริเวณภายในหมู่บ้านผานกกกได้จัดให้มีการขายของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยวด้วย

4.2 กิจกรรมการท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรมของบ้านผานกกก

กิจกรรมการท่องเที่ยวบ้านผานกกกสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ กิจกรรมการให้ความรู้ในวิถีชีวิตชาวเขาเผ่าม้ง และกิจกรรมด้านการนำเที่ยวชมและเลือกซื้อสินค้าที่ระลึก ในส่วนของกิจกรรมเกี่ยวกับวิถีชีวิตชาวเขาเผ่าม้งจะมีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวโดยการนำเข้าชมศูนย์วัฒนธรรมบ้านผานกกก ซึ่งจะประกอบด้วย 1) การชมพิพิธภัณฑ์ชาวเขาเผ่าม้ง ซึ่งจะเป็นที่รวบรวมอุปกรณ์ต่างๆที่ใช้ในชีวิตประจำวันของชาวเขาเผ่าม้ง ได้แก่ บ้านตัวอย่างของชาวเขาเผ่าม้ง เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ เครื่องมือเกษตรกรรม เครื่องทอผ้า เครื่องมือล่าสัตว์ เป็นต้น และภายในศูนย์วัฒนธรรมยังมีส่วนที่แสดงต้นไม้ และพืชพันธุ์ต่างๆ ที่ชาวเขาเผ่าม้งนำมาเป็นสมุนไพรที่ใช้ในชีวิตประจำวัน โดยมีการอธิบายชนิดของพืช สรรพคุณและวิธีการนำไปใช้แก่นักท่องเที่ยว และนอกจากนี้นักท่องเที่ยวยังสามารถเที่ยวชมภายในหมู่บ้าน เพื่อศึกษาวิถีการดำรงชีวิตของชาวเขาเผ่าม้งได้ เช่น ดูลักษณะความเป็นอยู่ การแต่งกาย การประกอบอาชีพ เป็นต้น นอกจากนี้ทางครัวเรือนบ้านผานกกก ยังจัดให้มีการแสดงต่างๆแก่นักท่องเที่ยว เช่น การรำดาบ การรำแคน การละเล่น การเล่นเครื่องดนตรีชาวเขา และการแสดงพิธีกรรมต่างๆของชาวเขา เป็นต้น 2) กิจกรรมด้านการนำเที่ยวชมและการเลือกซื้อสินค้าที่ระลึก นักท่องเที่ยวสามารถเที่ยวชมบริเวณรอบๆหมู่บ้าน ซึ่งเต็มไปด้วย ธรรมชาติและทัศนียภาพที่สวยงาม และยังสามารถชมสถานที่สำคัญของบ้านผานกกก คือ อนุสาวรีย์ขี้กอก ซึ่งเป็นสถานที่สำคัญของชาวบ้านผานกกก และนักท่องเที่ยวสามารถชมและเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่ผลิตโดยชาวเขา เช่น ผ้าทอ ปลอกหมอน ผ้าปูโต๊ะ ที่รองจาน เครื่องประดับเครื่องดนตรี เป็นต้น

4.3 การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อโครงการการท่องเที่ยว

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ นาย วิโรจน์ กวินศักดิ์สกุล กรรมการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของบ้านผานกกก เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนและการดำเนินงานของกลุ่มสมาชิกโครงการการท่องเที่ยว พบว่าในปี พ.ศ. 2539 ที่มีการริเริ่มโครงการการท่องเที่ยว มีสมาชิกที่เข้ามาเป็นแกนนำในการริเริ่มโครงการ 30 คน แต่ในช่วงแรกโครงการไม่ประสบความสำเร็จจึงทำให้สมาชิกบางส่วนได้ถอนตัวออกไป จนต่อมาในปี พ.ศ. 2542 ที่กรมประชาสัมพันธ์ได้เข้ามาช่วย

เหลือ ให้คำปรึกษาในแนวทางการจัดตั้งโครงการท่องเที่ยวของหมู่บ้านผานกกก ในขณะนั้นมีผู้สนใจที่จะเข้ามาเป็นกรรมการบริหารจัดการจำนวน 8 คน โดยกรรมการทุกคนจะร่วมกันประชุมวางแผนและประสานงานกับกรมประชาสงเคราะห์เพื่อกำหนดแนวทางของโครงการท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรมของหมู่บ้านผานกกก

ผลจากการประชุมกำหนดแนวทางการดำเนินงานของกลุ่มมีมติว่า ต้องการที่จะให้การท่องเที่ยวสร้างรายได้ให้แก่ทุกครัวเรือนในบ้านผานกกก โดยการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาในหมู่บ้านเพื่อให้เกิดการใช้จ่ายภายในหมู่บ้านของนักท่องเที่ยว โดยเน้นที่การขายสินค้าที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว โดยจัดให้ทุกครัวเรือนมีแผงขายสินค้าของตน บริเวณหน้าบ้านของตนเอง และจัดให้มีแผงขายสินค้ากลางที่จะให้แต่ละครัวเรือนจัดตารางเวลาวันและเวลาที่แต่ละครัวเรือนนำสินค้าและของที่ระลึกมาขายให้นักท่องเที่ยว ดังนั้นทางคณะกรรมการการท่องเที่ยวได้จัดทำแผนเสนอต่อกรมประชาสงเคราะห์ และทางกรมประชาสงเคราะห์ได้สนับสนุนในการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการก่อสร้าง ศูนย์วัฒนธรรมบ้านผานกกก แผงขายของ รวมถึงการปรับปรุงระบบสาธารณูปโภค เช่น ห้องน้ำ ท่อระบายน้ำ เป็นต้น รวมมูลค่าวัสดุอุปกรณ์เป็นเงิน 100,000 บาท

สมาชิกของกลุ่มสมาชิกโครงการท่องเที่ยวบ้านผานกกกจะประกอบด้วย 3 กลุ่มสมาชิกด้วยกัน

1) กรรมการบริหารและจัดการโครงการ จะประกอบด้วยกรรมการจำนวน 8 คน ที่ริเริ่มโครงการจะมีหน้าที่ดูแล วางแผนปรับปรุงเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของบ้านผานกกกทั้งหมด โดยหน้าที่หลักจะประกอบด้วย การดูแลและปรับปรุงศูนย์วัฒนธรรมชาวเขา การต้อนรับนักท่องเที่ยว การจัดหาบุคคลทำหน้าที่แสดงและมัคคุเทศก์ การจัดการเวลาและสถานที่ขายของที่ระลึก รวมถึงการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆในการประชาสัมพันธ์โครงการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน

ผลประโยชน์ที่คณะกรรมการจะได้รับคือ เงินที่นักท่องเที่ยวบริจาคให้เป็นค่าเข้าชมศูนย์วัฒนธรรมชาวเขาของหมู่บ้าน โดยจะทำการแบ่งเงินที่ได้รับเป็น 11 ส่วน รายได้ 8 ส่วนจะแบ่งให้คณะกรรมการแต่ละคน รายได้ 1 ส่วนจะแบ่งเป็นค่าบำรุงสถานที่ รายได้ 1 ส่วนจะเป็นเงินกองกลางของหมู่บ้าน และส่วนสุดท้ายจะแบ่งให้นักแสดงและเจ้าหน้าที่ที่ช่วยดูแลสถานที่

2) สมาชิกของโครงการการท่องเที่ยว ในปี พ.ศ. 2544 สมาชิกในส่วนนี้จะมีจำนวน 30 คน โดยสมาชิกที่จะเข้าร่วมโครงการจะต้องเสียค่าธรรมเนียมจำนวน 10 บาทต่อคน เป็นสมาชิกตลอดชีพ โดยหน้าที่หลักของสมาชิกกลุ่มนี้จะต้องให้ความร่วมมือต่อกิจกรรมของโครงการ ได้แก่ การต้อนรับนักท่องเที่ยว การพัฒนาและปรับปรุงสถานที่ในหมู่บ้านเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว ผล

ประโยชน์ที่สมาชิกได้รับคือ ได้สิทธิที่จะได้รับทำงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวภายในหมู่บ้าน ได้แก่ มัคคุเทศก์ และนักแสดง ตามความถนัดของแต่ละบุคคล ทางคณะกรรมการได้จัดตารางเวลาของสมาชิกแต่ละคนไว้ และรายได้ที่ได้จากการเป็นมัคคุเทศก์และนักแสดงจะตกเป็นของสมาชิกผู้นั้น โดยไม่จำเป็นต้องแบ่งให้กลุ่มอื่นอีก โดยค่าจ้างที่ได้รับจากการเป็นมัคคุเทศก์เท่ากับ 150 บาทต่อวัน สามารถนำเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้ไม่เกิน 6 คน และการแสดงการละเล่นต่างๆ ให้นักท่องเที่ยวชมจะประกอบด้วย การแสดงชุดเล็กที่ใช้คนประมาณ 10 - 15 คน แสดงการรำดาบ รำแคน เดินรำ เป็นต้นจะมีรายได้ 1,000 บาทต่อ 1 ชุดการแสดง การแสดงชุดใหญ่จะใช้คน 30 คน จะแสดงคล้ายกับการแสดงชุดเล็ก แต่ใช้คนมากกว่าและระยะเวลาเพิ่มขึ้น มีรายได้จำนวน 2,000 บาทต่อ 1 ชุดการแสดง และคณะกรรมการบริหารการจัดการก็สามารถเป็นสมาชิกของกลุ่มนี้ได้เช่นกัน

3) สมาชิกของกลุ่มขายสินค้าที่ระลึก ทุกครัวเรือนในบ้านผานกกกจะเป็นสมาชิกกลุ่มนี้ โดยทางคณะกรรมการจะจัดให้ทุกครัวเรือนสามารถขายของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว โดยทุกครัวเรือนสามารถขายของที่ระลึกได้บริเวณหน้าบ้านตนเอง และแผงขายสินค้าที่ทางหมู่บ้านจัดไว้ให้บริเวณลานในหมู่บ้าน โดยจะจัดตารางเวลาว่าวันและเวลาใด ครัวเรือนไหนจะมาขายของแก่นักท่องเที่ยว สมาชิกกลุ่มนี้ไม่จำเป็นต้องเสียค่าธรรมเนียมในการสมัคร และรายได้ที่ได้เป็นรายได้ของครัวเรือนนั้นๆ ซึ่งในปี พ.ศ. 2544 มีครัวเรือนที่เข้าร่วมกิจกรรมนี้จำนวน 34 ครัวเรือนจากครัวเรือนบ้านผานกกกทั้งหมด 59 ครัวเรือน

4.4 แนวทางการบริหารโครงการการท่องเที่ยว

1) กรมประชาสงเคราะห์ร่วมกับคณะกรรมการการท่องเที่ยวของบ้านผานกกก ร่วมกันกำหนดแผนงานและวางแนวทางปฏิบัติในด้านการพัฒนาพื้นที่ในหมู่บ้าน โดยกรมประชาสงเคราะห์เป็นผู้สนับสนุนทางด้านค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ในการสร้างศูนย์วัฒนธรรมชาวเขา

2) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยง และกรมประชาสงเคราะห์ให้การสนับสนุนด้านประชาสัมพันธ์ โครงการท่องเที่ยวบ้านผานกกก

3) กลุ่มสมาชิกโครงการท่องเที่ยว ทำหน้าที่บริหารจัดการโครงการและจัดสรรผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่สมาชิก โดยถือปฏิบัติตามข้อบังคับของกลุ่มสมาชิกเป็นหลัก

4) สมาชิกและครัวเรือนทุกครัวเรือนของบ้านผานกกกให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมตามคำแนะนำของกรมประชาสงเคราะห์ และให้ความร่วมมือในการต้อนรับนักท่องเที่ยว

4.5 ผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อบ้านผานกกก

จากการสัมภาษณ์ คุณวิโรจน์ ในปีพ.ศ. 2544 มีนักท่องเที่ยวเข้ามาที่บ้านผานกกกจำนวนประมาณ 5000 คนจากการสำรวจข้อมูลพบว่าผลกระทบจากการท่องเที่ยวของบ้านผานกกกก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขององค์ประกอบ 3 ด้านคือ การเปลี่ยนแปลงทางด้านสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) การเปลี่ยนแปลงทางด้านสิ่งแวดล้อม

ชุมชนบ้านผานกกกมีความสะอาดเหมือนเดิมไม่เปลี่ยนแปลง แม้ว่านักท่องเที่ยวที่เข้ามาจะทำให้ขยะมากขึ้น แต่ครัวเรือนบ้านผานกกกจะช่วยกันรักษาความสะอาดเพิ่มขึ้น และจากผลการวิจัยพบว่า การเข้ามาของนักท่องเที่ยวไม่ได้สร้างปัญหาให้กับชุมชน ไม่ว่าจะเป็นมลภาวะทางเสียง ปัญหาขยะ ปัญหาความสะอาดของน้ำ ปัญหาความเสื่อมโทรมของป่า เนื่องจากชุมชนบ้านผานกกกร่วมมือกันในการรักษาและอนุรักษ์สภาพแวดล้อมในหมู่บ้าน โดยเฉพาะการดูแลรักษาป่าไม้บริเวณรอบๆหมู่บ้านผานกกก

2) การเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรม

หลังจากมีโครงการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน ทำให้ชุมชนบ้านผานกกกมีการอนุรักษ์และรักษา รวมถึงการรื้อฟื้นวัฒนธรรมเก่าๆขึ้นมาเพื่อนำเสนอแก่นักท่องเที่ยว เช่น พิธีกรรมต่างๆ การละเล่นและเครื่องดนตรี เป็นต้น การรื้อฟื้นวัฒนธรรมบางอย่างขึ้นมานั้น แม้ว่าจะเป็นการรื้อฟื้นเพื่อนำเสนอต่อนักท่องเที่ยว มิได้นำไปปฏิบัติเป็นกิจวัตรเหมือนดังเช่นเดิม แต่ชุมชนบ้านผานกกกยังมีความพอใจเนื่องจาก ถ้าไม่มีโครงการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน จะทำให้วัฒนธรรมและประเพณีบางอย่างสูญหายไป

ผลเสียทางด้านวัฒนธรรมที่เกิดจากการท่องเที่ยว คือ การเปลี่ยนแปลงทางด้านภาษาและการแต่งกาย ชุมชนบ้านผานกกกมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านภาษา คือ มีการใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษปนกับภาษาชาวเขาเผ่าม้ง รวมถึงการพูดภาษาเผ่าม้งด้วยสำเนียงภาษาไทยปนกับภาษาเผ่าม้ง นอกจากนี้การแต่งกายของชุมชนบ้านผานกกกจะแต่งกายคล้ายคนพื้นราบมากขึ้น โดยมีบางคนเท่านั้นที่ยังคงแต่งกายด้วยชุดประจำเผ่าม้ง โดยเฉพาะผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว เช่น มัคคุเทศก์ นักแสดง คนขายของที่ระลึก เป็นต้น แต่จะแต่งกายชุดประจำเผ่าม้งในขณะปฏิบัติงานเท่านั้น

3) การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ

การทองเที่ยวที่เกิดขึ้นในบ้านผานกกก ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ คือ การสร้างงานและการสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือนบ้านผานกกก โดยในปี พ.ศ. 2544 มีครัวเรือนที่มีรายได้จากการทองเที่ยวทั้งหมด 34 ครัวเรือน จากครัวเรือนทั้งหมด 59 ครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 57.6 ของครัวเรือนทั้งหมด และสามารถจำแนกประเภทรายได้จากการทองเที่ยวได้คือ ครัวเรือน 34 ครัวเรือนมีรายได้จากการขายของที่ระลึกให้แก่นักท่องเที่ยว ครัวเรือน 8 ครัวเรือนมีรายได้จากการบริจาคของนักท่องเที่ยวสำหรับค่าเข้าชมศูนย์วัฒนธรรมชาวเขา ครัวเรือน 5 ครัวเรือนมีรายได้จากการรับจ้างเป็นมัคคุเทศก์ และ 10 ครัวเรือนมีรายได้จากการแสดงศิลปะการละเล่นแก่นักทองเที่ยว โดยรายละเอียดของโครงสร้างรายได้และการกระจายรายได้ของกลุ่มผู้ประกอบการทองเที่ยวจะกล่าวถึงในบทต่อไป

การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจกับการมีส่วนร่วมด้านการทองเที่ยวของครัวเรือนบ้านผานกกก จากการสัมภาษณ์ นาย วิโรจน์ กวินสัจย์สกุล กรรมการบริหารจัดการการทองเที่ยวของบ้านผานกกก ได้กล่าวว่า แต่เดิมครัวเรือนบ้านผานกกกมีอาชีพหลักคือ เกษตรกรรม เมื่อมีโครงการทองเที่ยวเกิดขึ้นในหมู่บ้าน ทำให้ครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะรายได้จากการขายของที่ระลึก ซึ่งครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการจะให้แม่บ้านหรือสตรีในครัวเรือนใช้เวลาว่างจากการทำเกษตรขายของที่ระลึก ผลจากการเข้าร่วมโครงการ ทำให้ครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการมีรายได้เพิ่มมากขึ้น โดยที่รายได้จากการเกษตรที่เป็นอาชีพหลักไม่ลดลง เนื่องจากใช้เวลาว่างทำงาน ซึ่งแต่เดิมครัวเรือนจะใช้เวลาว่างรับจ้างทำงานทั่วไป ซึ่งมีการว่าจ้างที่ไม่แน่นอนและค่าจ้างน้อย ดังนั้นครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการมีความพอใจที่ได้เข้าร่วมโครงการนี้ สำหรับครัวเรือนที่ยังไม่เข้าร่วมโครงการ คุณวิโรจน์ ให้เหตุผลว่า บางครัวเรือนที่ไม่เข้าร่วมโครงการเนื่องจากมีงานนอกภาคเกษตรอยู่แล้ว เช่น รับจ้างขนส่งผลผลิต รับจ้างส่งนักเรียนและคนงาน หรือเป็นพ่อค้าคนกลาง เป็นต้น นอกจากนี้ครัวเรือนที่ไม่เข้าร่วมโครงการ เพราะเห็นว่ารายได้ที่ได้จากการทองเที่ยวมีน้อยเกินไป เนื่องจากแต่ละครัวเรือนที่เข้ามาขายของที่ระลึกไม่เปิดเผยรายได้แก่ครัวเรือนอื่นๆ รวมถึงบางครัวเรือนยังมีปัญหาความขัดแย้งกับคณะกรรมการบริหารจัดการการทองเที่ยวของหมู่บ้านอีกด้วย ในด้านการจัดการเวลาและทำเลในบริเวณลานร้านค้าที่ทางหมู่บ้านจัดไว้ให้ ใดๆก็ที่คุณวิโรจน์ได้กล่าวว่าคาดว่าเมื่อมีการประชาสัมพันธ์และชี้แจงให้เห็นถึงประโยชน์ที่แต่ละครัวเรือนจะได้รับ จะทำให้มีครัวเรือนเข้าร่วมในการขายของที่ระลึกเพิ่มขึ้น

สำหรับรายได้จากการบริจาคค่าเข้าชมศูนย์วัฒนธรรมของนักท่องเที่ยว จะแบ่งกันในหมู่คณะกรรมการบริหารจัดการการท่องเที่ยว รวมถึงการที่จะเข้ามาทำงานเป็นมัคคุเทศก์หรือนักแสดง จะเลือกจากสมาชิกของครัวเรือนที่เป็นคณะกรรมการก่อนครัวเรือนอื่น เนื่องจากถือว่าคณะกรรมการทำงานด้านการท่องเที่ยวที่จัดตั้งดูแลศูนย์วัฒนธรรมรวมถึงต้อนรับนักท่องเที่ยว เพื่อที่จะให้นักท่องเที่ยวมาใช้จ่ายในหมู่บ้าน โดยเฉพาะมาซื้อของที่ระลึกเพื่อให้ทุกๆครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้นแต่คณะกรรมการไม่ได้ส่วนแบ่งรายได้จากการขายของที่ระลึก จะได้เพียงแต่จากการบริจาคค่าเข้าชมศูนย์วัฒนธรรม ซึ่งถือว่าน้อยมาก ดังนั้นเมื่อมีการว่าจ้างให้เป็นมัคคุเทศก์หรือมีการแสดงแก่นักท่องเที่ยว ทางคณะกรรมการจะเป็นผู้ทำงานเองหรือเลือกจากสมาชิกครัวเรือนของคณะกรรมการเพื่อเป็นการสร้างรายได้และสร้างกำลังใจให้แก่คณะกรรมการในการทำงานด้านการท่องเที่ยวต่อไป

4.6 ความยินดีที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมเข้าชมศูนย์วัฒนธรรมของนักท่องเที่ยว

ในปีพ.ศ.2544 มีนักท่องเที่ยวเข้ามาที่บ้านผานกกกจำนวนประมาณ 5000 คน แต่ปัญหาของการเก็บข้อมูลความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่บ้านผานกกกคือ นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวบ้านผานกกกไม่ได้มีความตั้งใจที่จะมาเที่ยวบ้านผานกกกโดยตรง เพียงแต่ต้องการแวะมาชมบ้านผานกกกก่อนที่จะไปเที่ยวสถานที่อื่นๆต่อไป ดังนั้นนักท่องเที่ยวที่เข้ามาบ้านผานกกกจะใช้เวลาน้อยในการเยี่ยมชมบ้านผานกกก หรือในบางกรณีนักท่องเที่ยวที่นั่งรถเข้ามาถึงชุมชนบ้านผานกกกจะเพียงแต่นั่งดูสภาพแวดล้อมของชุมชนเท่านั้นโดยไม่ลงจากรถ โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ หรือบางครั้งนักท่องเที่ยวจะสนใจเพียงบริการบางอย่างที่ชุมชนจัดขึ้น เช่น นักท่องเที่ยวต้องการดูเพียงสินค้าที่ระลึก เมื่อไม่พอใจก็จะรีบออกจากหมู่บ้านทันที จากปัญหาต่างๆเหล่านี้ ทำให้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวได้ยากมาก เนื่องจากนักท่องเที่ยวไม่มีเวลาตอบคำถามหรือสนใจที่จะตอบแบบสอบถาม

นอกจากนี้ปัญหาอีกประการในการเก็บข้อมูลความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวคือ กลุ่มสมาชิกของโครงการการท่องเที่ยวไม่มีความพร้อมในการต้อนรับและให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว เนื่องจากครัวเรือนบ้านผานกกกจะคิดว่าโครงการการท่องเที่ยวของหมู่บ้านเป็นเพียงโครงการที่จะสร้างรายได้เสริมให้แก่ครัวเรือนเท่านั้น ดังนั้นในช่วงวันจันทร์ถึงวันศุกร์ที่ชาวบ้านผานกกกทำงานเกษตรกรรมซึ่งเป็นอาชีพหลัก จะไม่มีมัคคุเทศก์นำชมหรือให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว หรือถ้านักท่องเที่ยวต้องการชมการแสดงจะต้องแจ้งความประสงค์ล่วงหน้า จากปัญหาดังกล่าวทำให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาแต่ละคนได้ข้อมูลและบริการที่ไม่เหมือนกัน ดังนั้นข้อมูลความยินดีที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมเข้าชมศูนย์วัฒนธรรมของนักท่องเที่ยว ที่เก็บจากนักท่องเที่ยว จึงเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่จะเป็นแนวทาง

ในการกำหนดจำนวนค่าธรรมเนียมเข้าชมของนักท่องเที่ยวในอนาคต แต่ไม่สามารถนำข้อมูลที่ได้มาทำการทดสอบทางสถิติ เพื่อทดสอบความน่าเชื่อถือ หรือเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยต่างๆที่มีผลต่อความยินดีที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมได้ เนื่องจากปัญหาต่างๆดังที่กล่าวมาแล้ว

จากการสำรวจข้อมูลพบว่า นักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 50 คน เป็นชาวต่างชาติ 45 คน เป็นชาวไทย 5 คน นักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างที่สำรวจได้นี้ยินดีที่จะจ่ายเงินค่าธรรมเนียมเข้าชมสวนวัฒนธรรมสูงสุดที่ 80 บาท ต่ำสุด 5 บาท แต่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยินดีที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมเข้าชม 20 บาท มีนักท่องเที่ยวที่ยินดีจ่ายจำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 56 ของนักท่องเที่ยวทั้งหมด รองลงมาจ่ายในราคา 10 บาท 10 คน คิดเป็นร้อยละ 20 ของนักท่องเที่ยวทั้งหมด และนักท่องเที่ยวคนอื่นๆมีความยินดีที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมแตกต่างกันไป (ตารางที่ 4.1)

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวที่เต็มใจจะจ่ายค่าธรรมเนียมเข้าชมสวนวัฒนธรรมของบ้านผานกกก

จำนวนเงินที่จ่าย	จำนวนนักท่องเที่ยว	ร้อยละ
5	1	2
10	10	20
20	28	56
30	5	10
40	3	6
50	2	4
80	1	2
รวม	50	100

ที่มา: จากการสำรวจ

จากข้อมูลดังกล่าวสามารถหาค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักค่าธรรมเนียมที่นักท่องเที่ยวยินดีที่จะจ่ายได้เท่ากับ 22.32 ดังนั้นค่าเฉลี่ยของความยินดีที่จะจ่ายของนักท่องเที่ยวเท่ากับ 22 บาท

การสำรวจข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว เป็นที่น่าสังเกตว่ากลุ่มตัวอย่างของนักท่องเที่ยวชาวไทยจำนวน 5 คน มีความยินดีที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในระดับที่ต่ำ คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยยินดีที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมจำนวน 5 บาท 1 คน และนักท่องเที่ยวชาวไทยยินดีที่จะจ่ายค่า

ธรรมเนียมนำจำนวน 10 บาท 4 คน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อชมศูนย์วัฒนธรรมยังอยู่ในระดับต่ำ เมื่อเทียบกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติ และเมื่อนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจไปเปรียบเทียบกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์สมาชิกโครงการท่องเที่ยวบ้านผานกอกพบว่า ในอนาคตทางหมู่บ้านผานกอกมีโครงการที่จะเก็บค่าเข้าชมศูนย์วัฒนธรรมจำนวน 20 บาทต่อคน ซึ่งสอดคล้องกับค่าเฉลี่ยของความยินดีที่จะจ่ายค่าเข้าชมของนักท่องเที่ยวที่ได้จากการสำรวจจำนวน 22 บาทต่อคน

4.7 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

1) การประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวของหมู่บ้านยังไม่ได้ผลเท่าที่ควร แม้ว่าทางกรมประชาสัมพันธ์จะร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยง ช่วยกันประชาสัมพันธ์โครงการท่องเที่ยวบ้านผานกอก แต่เป็นเพียงการประชาสัมพันธ์ระดับท้องถิ่น ไม่เป็นที่รับรู้กันอย่างแพร่หลาย และประกอบกับทางกลุ่มสมาชิกโครงการการท่องเที่ยวยังไม่มีตัวแทนประสานงานในเรื่องการประชาสัมพันธ์กับหน่วยงานระดับจังหวัด บริษัทนำเที่ยวและมัคคุเทศก์

2) เนื่องจากบ้านผานกอกมีโทรศัพท์สาธารณะเพียง 1 เลขหมายและชาร์จรูบอย จึงทำให้นักท่องเที่ยวไม่สามารถติดต่อเพื่อขอรับบริการด้านการท่องเที่ยวได้ เช่น ติดต่อมัคคุเทศก์ของบ้านผานกอกหรือติดต่อเพื่อขอชมการแสดง ประกอบกับทางบ้านผานกอกไม่ได้แจ้งหมายเลขให้แก่หน่วยงานต่าง ๆ ในด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

3) นักท่องเที่ยวชาวไทยไม่ได้ให้ความสนใจหมู่บ้านผานกอกมากนัก เพราะวิถีชีวิต วัฒนธรรม และบริการด้านการท่องเที่ยวของบ้านผานกอกไม่ได้แตกต่างจากหมู่บ้านชาวไทยภูเขาอื่น ๆ ที่มีบริการด้านการท่องเที่ยว

4) นักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางมากับบริษัทนำเที่ยวถูกจำกัดด้วยสถานที่ท่องเที่ยว และเวลาในการท่องเที่ยว เนื่องจากบริษัทนำเที่ยวได้จัดโปรแกรมไว้ล่วงหน้าแล้วจึงทำให้นักท่องเที่ยวมีเวลาจำกัด และไม่มีโอกาสเลือกสถานที่ท่องเที่ยวได้ตามต้องการ

5) กรรมการของโครงการยังขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารและการจัดการ โครงการขาดการริเริ่มในโครงการใหม่ ๆ รวมถึงยังไม่จริงจังในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับโครงการ เช่น มัคคุเทศก์และนักแสดงไม่ได้บริการนักท่องเที่ยวเป็นประจำ

4.8 แนวโน้มการท่องเที่ยวของบ้านผานกกกในอนาคต

1) ทางกลุ่มสมาชิกโครงการการท่องเที่ยวของบ้านผานกกกมีโครงการที่จะจัดตั้งโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้นในหมู่บ้าน ในปี พ.ศ. 2545 จากเดิมที่มีเพียงการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม เพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือนเพิ่มมากขึ้น โดยกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะเป็น การท่องเที่ยวแบบพำนักในหมู่บ้าน (Home Stay) การพำนักเพื่อคู่วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชุมชน บ้านผานกกก ซึ่งทางหมู่บ้านมีความคิดที่จะจัดกิจกรรมได้แก่ การนำชมวิถีชีวิต เช่น การกิน การอยู่ การประกอบอาชีพ การทำไร่สวน ชมพืชพันธุ์ ชมสมุนไพรและสาธิตวิถีการใช้ ชุมชน ชาติและสถานที่สำคัญของหมู่บ้าน มีการค้างแรมและการแสดงของชุมชนในหมู่บ้าน เป็นต้น

2) กลุ่มสมาชิกได้มีแนวคิดที่จะเก็บค่าเข้าชมศูนย์วัฒนธรรมชาวเขา และจัดเก็บค่าบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ ค่าเข้าชมศูนย์วัฒนธรรม 20 บาทต่อคน ค่าที่พัก 150 บาทต่อคนต่อคืน อาหารมื้อละ 50 บาทต่อคน มัคคุเทศก์ 150 บาทต่อวัน สามารถนำเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวได้ครั้งละ 6 คน

3) กลุ่มสมาชิกต้องการที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยวให้สามารถเป็นอาชีพหลักของครัวเรือนบ้านผานกกก โดยการจัดให้มีมัคคุเทศก์และนักแสดง ทำงานเป็นประจำเพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว และเพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น พร้อมทั้งยื่นคำขอติดตั้งโทรศัพท์ภายในหมู่บ้านเพิ่มขึ้น เนื่องจากในปี พ.ศ. 2545 จะมีการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวมากขึ้น เนื่องจากหมู่บ้านชาวเขา บริเวณใกล้เคียงที่อยู่ในการดูแลของโครงการหลวง (บ้านผานกกกอยู่ในความดูแลของกรมประชาสัมพันธ์) มีแนวคิดที่จะจัดตั้งหมู่บ้านการท่องเที่ยวขึ้นมา ได้แก่ หมู่บ้านแม่สาใหม่ และหมู่บ้านหนองหอยเก่า เป็นต้น ดังนั้น ทางหมู่บ้านผานกกกจึงต้องเพิ่มศักยภาพในด้านการท่องเที่ยวของหมู่บ้านเพื่อรองรับการแข่งขันที่จะเกิดขึ้น

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by 339.2 8343 ๗ e.7
All rights reserved

เลขหมู่.....๘

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่